

Revisar Josep Carner

Cinquanta anys després de morir a Brussel·les, Josep Carner continua sent un autor tan canònic com mal conegut, més enllà d'‘Els fruits saborosos’ –una de les peces fundacionals del Noucentisme–, l'ambiciós ‘Nabí’ i la reescriptura i reordenació de l'obra a ‘Poesia’. L'aportació carneriana, però, supera els 40 llibres, i inclou també milers d'articles –la majoria dels quals encara inèdits en volum–, a més de traduccions de Dickens, Twain, Lagerlöf i Andersen

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

“No podria pas dir que he conegut Josep Carner. Qui l'ha conegut en el nostre país i en el nostre temps en realitat?”, es demanava Josep Pla a l'*Homenot* que va dedicar a l'escriptor. En aquell retrat, Pla reconstruïa els dies en què havia coincidit amb Carner a Gènova, quan aquest últim hi feia de vicecònsol el 1921, primera etapa de la seva trajectòria diplomàtica. Gràcies a la plasticitat planiana, el lector torna a veure el poeta al seu despatx, “firmant passaports o escrivint versos, fumant un toscano llarg, negre i d'exhalació considerable, que sovint no tirava”, i exclamant: “Aquest cigar és una enredada del canceller”.

Carner, que havia sigut un dels noms més destacats del Noucentisme català gràcies als seus llibres, però també als articles a *La Veu de Catalunya* i a les traduccions que havia publicat, acabava de tancar l'etapa barcelonina i en començava una de nova, durant la qual viuria en països com Costa Rica, França, Bèlgica i el Líban. “El gran tema de la poesia de Josep Carner és la revisió”, assegura Jaume Coll Llinàs, doctor en filologia catalana per la Universitat de Barcelona, marmessor del llegat de Carner i director de l'edició crítica de la seva obra, a més de comissari de l'any dedicat a Carner amb motiu dels 50 anys de la seva mort. “A causa de la crisi sanitària que estem vivint, els actes que teníem programats durant l'abril, el maig i el juny han estat anul·lats o posposats, però el gruix de la commemoració serà a partir de la tardor i s'allargarà durant una part del 2021”, explica. Coll ha dedicat la seva vida professional a estudiar Carner. “Des del dia que el meu pare va portar a casa el volum de cobertes vermelles de *Poesia* [1957], he llegit Carner amb un gran interès –diu–. És l'autor en la meua llengua que més m'ha interessat. Va ser mirant d'entendre'l que vaig descobrir que la transmissió de la seva obra era molt complexa”. No en va tenir prou

01
L'AUTOR, A LLEIDA, EL 1914, L'ANY QUE VAN APARÈIXER 'AUQUES I VENTALLS' I 'LA PARAULA EN EL VENT'

02
EL JOVE CARNER VA PUBLICAR POESIA, PROSA I FINIS I TOT TEATRE, COM ARA 'EL COMTE L'ARNAU'

03
CARNER I LA SEVA DONA, ÉMILIE NOULET, DURANT LA BREU TORNADA A BARCELONA EL 1970

revisant l'edició de *Poesia*, que Quaders Crema va publicar el 1992, sinó que des de llavors ha treballat en “un sistema editorial que fos capaç de dialogar amb totes les edats del poeta”. El resultat ha sigut l'impuls de l'edició crítica de l'obra de Carner, que Edicions 62 publica des del 2016. N'ha sortit el primer tom del volum inicial, que inclou els llibres publicats entre el 1904 (*Llibre dels Poetes*) i el 1924 (*La inútil ofrena*), i aquesta tardor sortirà el segon tom. “Inclou la poesia dispersa pròpia i traduccions del període que es tanca el 1924”, explica. Aquesta no serà l'única novetat carneriana dels pròxims mesos. “Hi haurà una reedició de *Poesia* (1957) en un format de butxaca –avança–. I també hi ha en curs d'edició tres dels seus llibres de prosa: *La creació d'Eva i altres contes* [1922], *Del Pròxim Orient*, recull de cròniques escrites des de Beirut entre el 1935 i el 1936 i, per últim, *Confidències*, que reuneix els articles que enviava a Ràdio Barcelona i que llegia un locutor, una secció molt interessant i poc coneguda de l'obra de Carner”.

Un gavadal d'inèdits
Poemes dispersos en diverses publicacions i milers d'articles
El tom d'obra dispersa del primer Carner permetrà accedir a desenes de poemes no reunits mai en volum

fins ara. Passarà el mateix quan, més endavant, comencin a aparèixer els tres volums projectats d'obra en prosa. Se n'ocupa Marcel Ortín, doctor en filologia catalana, actualment al departament de traducció i ciències del llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra.

“El vincle de Carner amb *La Veu de Catalunya* des del 1903, quan tenia 19 anys, li va permetre i el va obligar a fer col·laboracions contínues al diari –diu Ortín–. Primer hi escrivia contes i recreacions literàries, però més endavant hi va fer molta opinió política. Hi ha des d'articles satírics, sobretot de l'actualitat espanyola, fins a retrats de figures amb qui ell es feia”. El Carner que es descobrirà quan es pugui llegir la totalitat dels articles, en aquesta i altres publicacions com *La Publicitat*, és “un autor amb sentit de l'humor i un punt de malícia, disposat a fer una denúncia subtil de les realitats”. El mateix autor va seleccionar algunes de les peces aparegudes a la premsa en antologies com *Les bonhomies* (1925), i a títol pòstum van aparèixer, entre d'altres, *Prosa d'exili* (1985) i *El reialme de la poesia* (1986). “El total d'arti-

a
llegim

38-39

- Ignasi Aragay recomana llegir 'Sonka', d'Ignacy Karpowicz
- Eva Piquer escriu sobre Lluïcia Ramis i Jaume Cabré

40-41

- Periscopi publica el debut d'Akwaeke Emezi
- Núria Cadenes novel·la la vida de Guillem Agulló, assassinat el 1993

01

FONS JOAQUIM PENA DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA

cles de Carner supera els 3.000 –diu Ortín–. Són extraordinaris i poc coneguts”. Potser l’ excepció és *Tres estels i un ròssec* (1927), on Carner va recollir una sèrie de textos satírics sobre la dictadura de Primo de Rivera. “Fa poc s’ha descobert que en els anys de Costa Rica [1924-1926] va col·laborar en diverses publicacions del país. Alguns dels articles que hi apareixien eren traduccions de textos que abans havien vist la llum en català”, revela Ortín.

Els anys de la diplomàcia van permetre a Carner “aconseguir l’estabilitat econòmica que perseguia des de feia anys”. Ortín recorda que

el *príncep dels poetes* “malvia de les engrunes que treia com a secretari de la Secció Filològica de l’Institut d’Estudis Catalans, dels articles i de les traduccions”. El casament a Xile amb Carmen de Ossa i el naixement dels dos fills, Anna Maria i Josep, van canviar la situació. “Es van instal·lar a Sarrià, i a partir de llavors la família va tenir unes necessitats econòmiques ineludibles –diu–. La poesia era la primera vocació i raó del prestigi de Carner, però no li servia en la professionalització com a escriptor”. Només entre el 1918 i el 1921, Carner va traduir quinze llibres, entre els

quals hi ha *Les aventures de Tom Sawyer*, de Mark Twain; *Una cançó nadalenca*, de Charles Dickens, i les *Faules* de La Fontaine.

L’exili i el retorn

Jaume Subirana, estudiós de l’última etapa de Carner

“L’absència física” de la qual parlava Pla al seu retrat va continuar durant l’exili mexicà i belga. “D’aquesta última etapa, que arrenca el 1939 i acaba el 1970, quan Carner mor als 86 anys, ens n’havíem fet un dibuix o una caricatura”, diu Jaume Subirana, poeta, dietarista i autor de *Josep Carner, l’exili del*

DURANT EL 2020 APAREIXERÀ UN NOU VOLUM DE L’EDICIÓ CRÍTICA DE CARNER I EL 2021 ES REEDITARÀ EL VOLUM ‘POESIA’

LA POESIA ERA “LA VOCACIÓ I RAÓ DEL PRESTIGI” DE CARNER, PERÒ NO EL VA AJUDAR A “PROFESSIONALITZAR-SE”, DIU MARCEL ORTÍN

ELS SEUS POEMES “REVELEN ELS MECANISMES QUE FUNCIONEN DINS LES NOSTRES ANIMETES”, DIU JORDI CORNUDELLA

mite (Edicions 62, 2000). Des de Mèxic, Carner publica el 1941 un dels seus poemes més importants, *Nabí*; el llibre de Subirana, però, se centra en els anys a Brussel·les, on va viure amb la seva segona esposa, Émilie Noulet. “Són dues dècades i mitja en què publica una vintena de llibres, entre els quals *Poesia* (1957), reedita traduccions i té una activitat sociopolítica intensa –diu l’autor–. Juntament amb Pompeu Fabra i Pau Casals, acaba convertint-se en un dels tòtems del país. La seva fidelitat és lingüística, des de l’exigència i l’obertura”. Subirana recorda que la biografia i l’obra de Josep Carner “són un segle de cultura catalana, que arrenca amb el Modernisme, continua amb el Noucentisme, els anys de la República i la Guerra Civil –viscuts des de fora del país–, i després del llarg exili arriba a viure la represa de la dècada dels 60, protagonitzant un breu retorn el 1970”. Aquesta tornada estructura la novel·la *Retorn* de Carles Casajuana, publicada el 2017 a Columna. “En aquells moments era un clàssic que teníem al prestatge, una figura del passat”, explicava l’autor llavors.

La intimitat d’un paisatge

Jordi Cornudella recorda la impossibilitat de tornar al passat Editor, poeta i assagista, Jordi Cornudella ha llegit a fons Josep Carner: és un dels autors que apareix, juntament amb Horaci, Catul i March, a *Les bones companyies* (Gal·làxia Gutenberg, 2010). “Si algú visqués en una bombolla i entengués el català, llegint Carner podria arribar a fer-se una idea de com és físicament la realitat –diu, abans de citar el poema *El salt de la mar*, inclòs a *L’oreig entre les canyes* (1920)–. Carner també és capaç de crear artefactes verbals que revelen els mecanismes que funcionen dins les nostres animetes”. Un dels exemples que més el sorprèn és, en aquest sentit, *De lluny estant*, primer poema d’*Absència* (1957). “Comença descrivint el món de la costa mediterrània, i ho explica tan bé que ho podries convertir en una seqüència de fotografies –diu–. El que ell veu, però, no són els pins, ni la serra morada, ni l’aloc de torrentera o el romaní, sinó boires i bedolls. Carner t’acaba parlant de la impossibilitat del retorn al paradís del passat, que ja no existeix”.

Del Carner menys conegut, Cornudella recomana *El veire encantat* (1933). “L’estiu que el vaig agafar em va encertar de ple i me’n vaig enamorar –reconeix–. És poc construït com a llibre, però l’autor ha arribat a una sofisticació i precisió espantosos. És molt tardor, i fa contrapès amb *La primavera al poblet* [1935]”.

Un dels moments de l’any predilectes del poeta era l’inici de la tardor: si tot va bé, serà llavors que arribarà el segon tom de l’obra completa. Aquells dies ens tornen “capaçs de contemplar per una vegada –escriu Cornudella a *Les bones companyies*–, amb serenitat i un punt de distanciament, la cara veritable del món, l’essència de la pròpia vida”. El poeta recomana llegir Carner no només per entendre el món de fora, sinó sobretot la nostra intimitat més pregona. ♦